

2016 ARK ADVIES

d.d. 2 juni 2016

Mijn adviezen voor het indienen van een zienswijze, Ontwerp Tracé Besluit, ring Utrecht

Voor u ligt een ongevraagd advies. Als onafhankelijk adviseur ruimtelijke kwaliteit maak ik deel uit van het kwaliteitsteam ring Utrecht. Mij zijn bijzonderheden opgevallen die meer aandacht nodig hebben. Ook heeft een in te dienen zienswijze betrekking op de vervolgfases: het esthetisch programma van eisen en de aanbestedingsprocedure.

1

Aanleiding: De verbreding van de ring Utrecht valt samen met een termijn van herijken van het groen in en om de stad. Het programma voor 'kernrandzones' is binnen de provincie Utrecht goed gecommuniceerd maar lijkt vooral opgepakt te worden door middelgrote en kleine kernen. Toch is er juist rond Utrecht sprake van een opvallende kernrandzone, misschien wel één van de belangrijkste van verstedelijkend Nederland. De verbreding van de weg raakt aan vrijwel alle dwarsverbindingen en integrale kwaliteiten die deze kernrandzone kenmerkt en profiel kan geven.

Analyse: Er is nog geen sprake van een integrale stip op de horizon voor de kernrandzone Utrecht. Daarom houd ik voorlopig het beeld voor ogen van een 'Ringpark Utrecht' waarbij de verdeling van bezoekers over alle windstreken wordt verdeeld. De verbreding van de Ring Utrecht raakt aan de zuid, oost en indirect aan de noordkant (Noordelijke Ring Utrecht, NRU) van dit Ringpark. Tot nu toe bestaan er vooral incidentele en pleksgewijze visies op het versterken van een parkstructuur, er ontbreekt een regionale opgave verkenning. Hierdoor blijft de verbredingsopgave van de ring Utrecht vooral een door het Rijk opgelegde opgave die met zo min mogelijk schade moet worden uitgevoerd. Door het ontbreken van een regionale en integrale stip op de horizon, wordt de bijdrage van een samenwerkende regio minimaal. De verschillende overheden en (burger) belangenpartijen krijgen afzonderlijk een stem waardoor het statusverschil tussen een groot infrastructureel project en een aantal relatief kleine inspraak voorstellen, onevenwichtig is.

De ringstructuur vernieuwt zichzelf en daarmee dus ook de stad-land relaties van de regio Utrecht. Anticipeer op 1,5x meer inwoners binnen 10 jaar. De integrale en participatieve wensen en behoeften van de regio zijn talrijk:

- het versterken van de relatie kernrandzone met (Nationaal) Park de Utrechtse Heuvelrug
- het versterken van het imago als groene, slimme en gezonde regio door in de kernrandzone de nadruk te leggen op fietsen, watersport, wandelen en lokale voedselketens
- het versterken van de beleving van een grote diversiteit aan natuurlijke biotopen en cultuurlandschappen

- het inspelen op veranderende demografie en daarmee veranderende toenadering, beleving en programmering van groengebieden
- het uitwerken van integrale wateropgaven, zowel in kwaliteit als in kwantiteit
- het toewerken naar circulaire systemen waarbij relaties tussen stad en kernrandzone voor verkoeling, opslag, opwekking en verwerking van restproducten zorgt.
- het afwaarderen van de Waterlinieweg onderdeel maken van een kernrandzone visie.
- Het aandacht geven aan de kwaliteit van tijdelijke ingrepen en evenementen die de lange aanlegperiode (10 jaar) weten te benutten op de juiste schaal, de juiste betrokkenheid van omwonenden ('*placemaking*') of bezoekers met de juiste bundeling van blijvende regionale ambities: groen, slim en gezond.
- Het regionaal bespreekbaar maken van effectieve locaties voor wettelijke en bovenwettelijke compensatie van landschapskwaliteiten en ecologische waarden.
- Het regionaal gezamenlijk optrekken en daarmee gezamenlijk agenderen van een stip op de horizon die gedurende de 10 jaar bouwtijd effectief is en meetbare maatschappelijke resultaten oplevert zodat Europese fondsen (EFSI/Juncker Fonds) kunnen worden aangesproken voor het uitvoerprogramma.

Advies: Bij het samenvallen van zoveel grootschalige ontwikkelingen horen evenredig veel integrale ambities. Alle portefeuilles van de gedeputeerden krijgen door de wegverbreding een momentum aangeboden om op mee te liften, te compenseren of opportuun op te anticiperen. Gebruik de vaart en slagvaardigheid van de Rijksoverheid om op een logische en vanzelfsprekende wijze te reageren met een steeds uitgebreider netwerk van sector overstijgende gesprekken en samenwerkingen. Trek als GS-leden samen op met de regio en benut dit momentum om de komende drie jaar toe te werken naar een integrale stip op de horizon voor de kernrandzone Utrecht. Stel samen met omringende gemeenten en burger- en ondernemers participatie een (Omgevings)visie voor de kernrandzone Utrecht op. Denk daarbij ook aan het opschalen naar Europese thema's die met deze stip op de horizon handen en voeten krijgen.

2

Aanleiding: De doelen van de verbreding worden niet beschreven uit het oogpunt van innovatie, terwijl juist infrastructuur tot de meest innovatieve onderdelen behoort van de publieke ruimte.

Analyse: Er wordt in het ambitiedocument nergens melding gemaakt van de 'volgende stap' in het ontwikkelen van asfalt en inpassing. De onderwerpen zijn nu: ontvlechting en uitbreiding van het bestaand wegprofiel. Beide onderwerpen hebben echter wel een zeer groot ruimtebeslag met veel complexe technische opgaven, o.a. fly-overs en onderdoorgangen. Er zal slechts zeer weinig ruimte zijn voor het bermontwerp, de inpassing van geluidswering of het ecologisch programma. Ook de befaamde doorsnijding van Amelisweerd zorgt voor een beladen plansfeer.

Volgend op het formuleren van een stip op de horizon van een kernrandzone uit punt 1, zijn innovaties op zijn minst aannemelijk te maken, zo niet noodzakelijk om integrale kwaliteit en lokale inpassingen te realiseren.

Advies: Alleen een ambitie vanuit de regio kan hier nog het verschil maken. Beschouw het ontwikkelen van een innovatie-gedreven programma als een regionale voorwaarde voor de inpassing van Rijksbeleid binnen doorgevoerde decentrale opgaven. De ring Utrecht is onderdeel van de kernrandzone Utrecht en op sommige plaatsen zelfs onderdeel van het stadslandschap, zeker ter hoogte van het Utrecht Science Park en daar waar de Nieuwe Hollandse Waterlinie Unesco gestalte krijgt. Ook het karakter van de Stichtse Lustwarande verdient een respectvol behoud door ontwikkeling. Beschrijf daarom een aantal innovaties die daarmee contract stellend te maken zijn in de aanbestedingsprocedure en het esthetisch programma van eisen. Onderwerpen die ik adviseer zijn eenvoudig terug te brengen tot deze krachttermen:

- **Berm:** de berm als onderdeel van het natuurnetwerk; de berm en circulaire waterhuishouding volgens een systeem van zelfreiniging (binnen de provincie al gerealiseerd langs de N421); de berm als identiteitsdrager bij dwarsverbindingen met een cultuurhistorisch bepaalde signatuur.
- **Scherm:** schermen als meervoudige opgaven zoals schakeling van schermen bij het opwekken van zonne-energie; het integrale ontwerp van flora en fauna verblijf in de lengterichting van de weg; onderhoud van de schermen opnemen in contractverlening met de aannemer.
- **Wegdek:** het wegdek als warmtekrachtcentrale met gegarandeerde afname bij het Utrecht Science Park; het wegdek met geïntegreerde verlichting i.p.v. lichtmasten en dynamische weg aanduiding met LED licht.

Ga ook binnen het eigen innovatieve netwerk na welke nog ontbrekende innovaties regionaal van belang zijn.

3

Aanleiding: De beeldende communicatie van de voorgenomen wegverbreding is zeer mager en daarmee weinig toegankelijk voor een breed publiek.

Analyse: De tekeningen en toelichtende informatie die Rijkswaterstaat en onderaannemers leveren zullen hoogstwaarschijnlijk niet worden aangevuld met eigen visualisaties van gemeente, provincie en belangenpartijen. Daarom mag redelijkerwijs verwacht worden dat aangeleverde visualisaties en tekeningen zonder verdere bewerking een publiek debat moeten kunnen bedienen. Als er echter geen voorwaarden worden gesteld aan deze service verlening richting het publiek debat, dan is te verwachten dat de kwaliteit zo mager blijft als nu het geval is. Terwijl juist visualisatie met 'gaming'- en 'drone'-technieken meer dan ooit gemeengoed aan het worden zijn.

Advies: Leg als publieke behartiger heldere voorwaarden op dat visualisaties voor het publieke debat de grootst mogelijke inlevingskwaliteit bezitten. Zie toe en handhaaf op de levering van:

- realistische ooghoogte visualisaties van en naar de weg
- een filmische ervaring vanaf het wegdek om de effecten van geluidwering en complexiteit van fly-overs in te kunnen schatten
- plantekeningen met intuïtief leesbare legenda eenheden
- heldere omschrijving van de ontwerpambities en (toekomstig) meetbare effecten